

การส่งเสริมก๊อผ้าสู่เครือข่ายแห่งการพึ่งตนเอง

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร จังหวัดลพบุรี

ในอดีตคนในตำบลโคกแสมสารมีอาชีพทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ แต่เนื่องจากไม่มีแหล่งน้ำทำการเกษตรอย่างเพียงพอ ดังนั้นเมื่อเกิดความแห้งแล้ง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลทำให้การประกอบอาชีพทำการเกษตรล้มเหลวมาโดยตลอด ประชาชนในตำบลประสบปัญหาความยากจนเหมือนเดิม นายกององค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสารได้มองเห็นถึงปัญหาความยากจนของคนในตำบลจึงหาทางแก้ไข ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ผู้หญิงมีเวลาว่างหลังจากประกอบอาชีพหลักมากประกอบกับส่วนใหญ่มีความรู้ในการทอผ้าเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมและมีก๊อผ้าเป็นของตนเอง จึงคิดที่จะให้ผู้หญิงมีบทบาทในการประกอบอาชีพทอผ้าเป็นอาชีพเสริม เพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ: โคกเจริญ

จังหวัด: ลพบุรี

ประชากร: 3,285 คน

พื้นที่: 87.45 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น : องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

วิถีใหม่

อบต.โคกแสมสารได้ส่งเสริมให้กลุ่มสตรีในหมู่บ้านรวมตัวกันเป็น "กลุ่มสตรีทอผ้า" ในปี 2540 เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการทอผ้า

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

ส่งเสริมกลุ่มทอผ้าให้มีการพัฒนาเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะแรก : การเรียนรู้ร่วมกัน

1. นายก อบต.โคกแสมสารและสตรีในหมู่ 8 ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางในการเพิ่มรายได้ทดแทนรายได้จากภาคเกษตรกรรมที่ล้มเหลวเนื่องจากฝนไม่ตกตามฤดูกาล และพบว่า การทอผ้าเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมเนื่องจากบรรพบุรุษขอพมามาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงรวมตัวกันเป็นกลุ่มสตรีทอผ้า และฟื้นฟูทักษะในการทอผ้าขึ้น ในระยะแรกมีสมาชิกแรกเริ่ม จำนวน 17 คน

2. กลุ่มสตรีทอผ้าได้ขอให้ผู้เฒ่าผู้แก่ คือ นางด้อย นางหนูปิ่น และนางสายทอง ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ในการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของลาวพวน ลาวโซ่งและลาวเวียงจันทน์ เป็นผู้สอนวิธีการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ดังกล่าวแก่กลุ่มสตรีทอผ้า และมีอาจารย์วินัย ปิจฉิม อาจารย์โรงเรียนอนุบาลโคกเจริญซึ่งมีความชำนาญเฉพาะช่วยออกแบบลายผ้าใหม่ ๆ

3. กลุ่มสตรีทอผ้าได้จัดสร้างอาคารศูนย์รวมในการทอผ้า โดยการนำไม้จากอาคารเลี้ยงวัวเก่ามาเป็นวัสดุในการก่อสร้าง เนื่องจากมีแนวคิดว่าการทอผ้าร่วมกันทำให้สตรีมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน แต่ละคนมีฝีมือในการทอแตกต่างกันและไม่เท่ากันจะได้สอนแนะนำกันได้

ระยะที่สอง : การพัฒนาผลิตภัณฑ์

4. มีการไปศึกษาดูงานกลุ่มทอผ้าที่อยู่ใกล้เคียง พบว่า อุปกรณ์การทอผ้าที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการต่าง ๆ ของหน่วยราชการ เช่น ก๊อผ้า ฟืม ฟันหวี เส้นด้าย สีย้อมผ้า ไม่ได้คุณภาพ ทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่มีคุณภาพตามต้องการ จึงมีการสั่งทำอุปกรณ์ใหม่ให้มีขนาดใหญ่ หนาและหนักกว่าเดิม มีการเลือกซื้อฝ้ายสังเคราะห์ที่เป็นฝ้ายแท้และฝ้ายผสมจากบริษัทภายนอก ไม่ใช่ฝ้ายในตำบลซึ่งไม่มีคุณภาพ ยกเว้นไหมจะใช้ในตำบล การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้ผลงานผ้าทอมีคุณภาพดีขึ้น ขายได้มากขึ้น และมีชื่อเสียงมากขึ้น

ระยะที่สาม : การขยายเครือข่าย

5. ในปี 2541 เริ่มมีการขยายการทอดผ้าจากหมู่ 8 เป็นเครือข่ายกลุ่มทอดผ้าระดับตำบล มีการส่งเสริมให้หมู่บ้านอื่น ๆ ในตำบลโคกแสมสารเรียนรู้การทอดผ้าร่วมกัน ในปี 2542 ขยายเครือข่ายไปสู่ตำบลอื่น ๆ มีสมาชิกเพิ่มเป็น 4 ตำบล และในปี 2545 ขยายเครือข่ายระดับจังหวัด มีกลุ่มสตรีทอดผ้าจากอำเภอ/จังหวัดอื่น มาสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นรวมเป็น 8 กลุ่ม คือ กลุ่มอำเภอในจังหวัดลพบุรี 6 กลุ่ม จังหวัดชัยภูมิ และเขียงราย จังหวัดละ 1กลุ่มโดยสมัครต้องมีทะเบียนกลุ่มและยอมรับข้อบังคับร่วมกัน 3 ประการ คือ
- 1) มีระบบมาตรฐานงาน เพื่อรักษาคุณภาพให้สม่ำเสมอ
 - 2) มีความเสียสละ เมื่อมีงานจำหน่ายสินค้าต้องผลัดกันไปช่วยจำหน่าย
 - 3) มีการประชาสัมพันธ์งานในเครือข่ายให้สอดคล้องกัน

การระดมทรัพยากร

- ค่าใช้จ่าย/ การลงทุน**
1. งบประมาณเศรษฐกิจจากรัฐบาล 1,400,000 บาท
 2. งบจากกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน 400,000 บาท
- แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายดังนี้
- ซื้อเครื่องอบผ้า เส้นไหม กี่ เส้นด้าย เป็นเงิน 1,000,000 บาท
 - เงินทุนหมุนเวียนและฝึกอบรม 800,000 บาท

การระดมทุน/ การระดมทุน

- อุปกรณ์/ เครื่องมือ**
1. กี่ทอดผ้า
 2. ฟืม
 3. ฟันหรี
 4. เส้นด้าย
 5. สีย้อมด้าย
 6. อาคารศูนย์รวมทอดผ้า

- บุคลากร**
1. ผู้บริหาร อบต. เป็นผู้ริเริ่มและประสานงานในโครงการและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ
 2. เจ้าหน้าที่จากกรมพัฒนาชุมชน ประสานงานในโครงการ
 3. กลุ่มสตรีทอดผ้าในชุมชน
 4. ผู้อาวุโสในชุมชน เป็นวิทยากรอบรมวิธีการทอดผ้า จำนวน 3 คน
 5. อาจารย์จากโรงเรียนอนุบาลโคกเจริญ ช่วยออกแบบลายผ้า จำนวน 1 คน

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
2540	ผู้ริเริ่มและสตรีในหมู่ 8 ต.โคกแสมสารปรึกษาและรวมตัวกันเป็นกลุ่มสตรีทอดผ้า ครั้งแรกมีสมาชิก 17 คน	นายก อบต./ ปลัด อบต./กลุ่มทอดผ้า
2540	จัดหาอาคารซึ่งเป็นศูนย์รวมในการทอดผ้าร่วมกันโดยนำไม้จากอาคารเลี้ยววัวเก่ามา จัดสร้างเป็นอาคารศูนย์รวมการทอดผ้า	
2540	ศึกษาดูงานกลุ่มทอดผ้าที่มีชื่อเสียงในอำเภอใกล้เคียง	
2540	ในระยะแรกไม่ได้ทำการตลาดเอง ผลิตแล้วฝากกลุ่มที่มีชื่อเสียงนำไปจำหน่าย นายก อบต.ประชาสัมพันธ์ผลงานด้วย	

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
	การใช้ตนเองเป็น Presenter โดยแต่งกายผ้าไทยที่เป็นผลงานของกลุ่มสตรีไปทุกแห่ง และไปร่วมประชุม/ฝึกอบรมที่ได้ก็นำสินค้าไปจำหน่ายด้วย หรือส่งเป็นของขวัญให้กับเพื่อนๆ ที่อยู่ทั่วประเทศ เป็นต้น	
2541	เริ่มขยายจากหนึ่งหมู่บ้านเป็นเครือข่ายกลุ่มทอผ้าระดับตำบล โดยการประชาสัมพันธ์และประชุมปรึกษากองให้หมู่บ้านที่เหลือในตำบลโคกแสมสารมาร่วมตัวเป็นเครือข่ายกลุ่มทอผ้า	นายก อบต./ ปลัด อบต./กลุ่มทอผ้า
2542	ขยายเครือข่ายเป็นระดับอำเภอ เนื่องจากผลิตภัณฑ์ผ้าของเครือข่ายกลุ่มสตรีโคกแสมสารมีคุณภาพ สวยงามและราคาพอสมควร จึงสามารถจำหน่ายได้ดี กลุ่มทอผ้าสตรีในตำบลใกล้เคียงจึงมาสมัครเป็นสมาชิก ร่วมเป็นเครือข่ายกับกลุ่มสตรีทอผ้าโคกแสมสารอีก 4 ตำบล คือ โคกเจริญ วังทอง นองมะค่า และยางราก	นายก อบต./ ปลัด อบต./กลุ่มทอผ้า
2545	ขยายเครือข่ายกว้างขึ้นโดยกลุ่มสตรีทอผ้าในอำเภอ/จังหวัดอื่น มาสมัครเป็นสมาชิกเพิ่ม คือ ในจังหวัดลพบุรี ได้แก่ อำเภอสระโบสถ์ 2 กลุ่ม อำเภอโคกสำโรง 2 กลุ่ม อำเภอหนองม่วง 2 กลุ่ม ส่วนจังหวัดอื่น ได้แก่ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ 1 กลุ่ม อำเภอเขียงรุ่ง และจังหวัดเขียงราย 1 กลุ่ม	นายก อบต./ปลัด อบต./กลุ่มทอผ้า

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

-- หน่วยงาน/องค์กร --

-- บทบาทความร่วมมือ --

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน	สนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนการพัฒนาอาชีพ
กรมการพัฒนาชุมชน	มีบทบาทในการประสานงานด้านวิชาการและคัดสรรเข้าร่วมโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
ผู้อาวุโสในชุมชน	ร่วมเป็นวิทยากรสอนวิธีการทอผ้าแก่สมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้า
อาจารย์จากโรงเรียนอนุบาลโคกเจริญ	ช่วยออกแบบลายผ้า

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. ประชาชนส่วนใหญ่ประสบความล้มเหลวในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลักเนื่องจากความแห้งแล้ง ทำให้มีรายได้ไม่พอแก่การเลี้ยงชีพ
2. อาชีพการทอผ้าเป็นอาชีพเสริมของประชาชนกลุ่มเล็กๆในหมู่บ้าน ยังไม่ได้รับการส่งเสริมด้านการจัดจำหน่ายและการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างเต็มรูปแบบ

หลังการดำเนินการ

1. การทอผ้าพัฒนาจากอาชีพเสริมกลายเป็นอาชีพหลัก สมาชิกร้อยละ 80 มีรายได้เพิ่มขึ้น 4,000-8,000 บาท/เดือน สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนในหมู่บ้าน/ตำบล
2. สมาชิกมีทักษะบริหารจัดการกลุ่ม มีเครือข่ายระหว่างตำบล และระหว่างจังหวัด มีสมาชิกเริ่มแรกเพียง 1 กลุ่ม 17 คน ขยายเป็น 8 กลุ่ม
3. ผ้าทอลพบุรีมีชื่อเสียงทั่วประเทศ ได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัด มีผ้าลวดลายใหม่ๆ เกิดขึ้นตามความต้องการของตลาด เช่น ผ้าทอลายหลุยส์ และมีการอนุรักษ์และพัฒนาลายผ้าทอดั้งเดิม และริเริ่มลายใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
1. ในระยะแรกเริ่ม ผ้าทอไม่มีคุณภาพ สีและลายไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด	1. ปรับเปลี่ยนอุปกรณ์ในการทอผ้า เช่น ขนาดของฟืม ฟันหวี คุณภาพฝ้าย การย้อมสี อนุรักษ์พัฒนา และเพิ่มลาย เป็นต้น
2. ขัดแย้งกับผู้นำตำบลอื่นบางตำบล เนื่องจากโครงการยังไม่เป็นที่ยอมรับ และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่มีคุณภาพออกจัดจำหน่ายอย่างจริงจัง	2. สร้างผลงานให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยการจัดตั้งกลุ่มและฝึกอบรมการทอผ้าอย่างจริงจังจนสามารถเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในชุมชน

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. ความตั้งใจจริงของผู้บริหาร อบต. ในการพัฒนาอาชีพการทอผ้าและการส่งเสริมบทบาทของสตรีกลุ่มแม่บ้านในการแก้ไขปัญหาความยากจน
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเอื้อความสำเร็จในการสร้างอาชีพ
3. การมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกในหมู่บ้าน ตำบล และเครือข่าย
4. กระแสความนิยมการใช้ผ้าไทยของชาวไทยทั่วประเทศ

ความยั่งยืนในการดำเนินการ

กระแสการอนุรักษ์และส่งเสริมผ้าไทยในระดับชาติ ช่วยให้ผ้าทอลพบุรีเป็นที่ต้องการของตลาด ประกอบกับการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อยู่ตลอดเวลาทำให้โครงการนี้พัฒนาและขยายตัวอย่างต่อเนื่องจากจุดเริ่มต้นกระทั่งปัจจุบัน

ความเป็นไปได้ในการถ่ายทอดประสบการณ์

ชุมชนใดถ้าหากมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น สามารถนำแนวคิดการส่งเสริมการทอผ้าให้กลายเป็นอาชีพหลักของกลุ่มสตรีในชุมชน จะสามารถพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้เป็นอย่างดีและประการสำคัญต้องกระตุ้นให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มให้เข้มแข็งและยั่งยืน

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นางสาวสินี ศรีแสงไทยสุข
ตำแหน่ง : นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร
ที่อยู่ : หมู่ 4 ตำบลโคกแสมสาร อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี 15250
โทรศัพท์ : (036) 651-155, (01) 3033332

ชื่อ-นามสกุล : นายสุกิจ มิตรเมือง
ตำแหน่ง : ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลโคกแสมสาร
ที่อยู่ : หมู่ 4 ตำบลโคกแสมสาร อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี 15250
โทรศัพท์ : (036) 426-598, (09) 9019723

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิถีใหม่ : พ.ศ. 2540

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	หมู่ 4 ตำบลโคกแสมสาร อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี 15250
ขนาดพื้นที่	87.45 ไร่กิโลเมตร
งบประมาณรายจ่าย	1,919,792.32 บาท (ปีงบประมาณ 2544)
งบประมาณรายได้	2,701,940.38 บาท (ปีงบประมาณ 2544)
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	7 คน 3 คน พนักงานท้องถิ่น 1 คน ลูกจ้างประจำ 3 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร	3,285 คน
จำนวนครัวเรือน	627 ครัวเรือน
ประชากรแฝง	20 คน
รายได้เฉลี่ยประชากร	20,000 บาท
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตประชาคม	ตำบลโคกแสมสารตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดลพบุรี ประมาณ 85 กิโลเมตร มีหมู่บ้านทั้งหมด 8 หมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำ นา ทำไร่ข้าวโพด ปลูกอ้อย ข้าวฟ่าง และเลี้ยงสัตว์ ประเภท โค กระบือ ประชาชนในตำบลโคกแสมสาร อพยพมาจากทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และทาง อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ทางอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรีสิ่งที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ คือ ระบบ การผลิตด้านเกษตรกรรมและเครือข่ายกลุ่มอาชีพ โดยเฉพาะในเรื่องการทอดผ้า มีการก่อสร้างถนน ไฟฟ้า ประปา ให้ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน